

Det rådgivende organs bemærkninger til Retssikkerhedsenhedens undersøgelse: "Kommunernes arbejde med retssikkerhed på socialområdet"

Det rådgivende organ bemærker overordnet, at undersøgelsen giver et godt indblik i, hvordan kommunerne i praksis arbejder med at sikre retssikkerheden på tværs af det sociale område. Hertil finder det rådgivende organ det positivt, at undersøgelsen både afdækker retssikkerhedsmæssige erfaringer og udfordringer fra flere perspektiver – både et ledelsesperspektiv og borgerrådgiverperspektiv. Samtidig bemærkes det, at undersøgelsen viser konkrete eksempler på redskaber og værktøjer, der bidrager til at styrke borgerens retssikkerhed i kommunernes sagsbehandling.

Undersøgelsen belyser overordnet, hvordan kommunerne arbejder med at sikre borgernes retssikkerhed på tværs af socialområdet for; *udsatte børn, udsatte voksne, børn med handicap og voksne med handicap*. Undersøgelsen tager afsæt i interviews med kvalitative perspektiver fra borgerrådgivere og myndighedsledere på det sociale område i fem udvalgte kommuner. Disse kvalitative perspektiver har skabt grundlaget for en spørgeskemaundersøgelse, der er udsendt til myndighedsledere på det sociale område i alle landets 98 kommuner. Undersøgelsen tilvejebringer dermed både kvalitative og kvantitative perspektiver på kommunernes arbejde med retssikkerhed på socialområdet. Om undersøgelsens perspektiver finder det rådgivende organ det dog væsentligt at fremhæve, at borgerrådgiveren formelt er uafhængig af den kommunale forvaltning, hvorfor borgerrådgiveren repræsenterer borgerens retssikkerhed i forbindelse med kommunens sagsbehandling. Herimod repræsenterer myndighedslederne det kommunale ledelsesperspektiv på kommunernes interne arbejde med retssikkerheden på det sociale område.

Det rådgivende organ finder, at undersøgelsen afdækker væsentlige opmærksomhedspunkter samt brugbare eksempler på, hvordan udvalgte kommuner arbejder målrettet på at styrke borgerens retssikkerhed.

Det rådgivende organ ønsker særligt at fremhæve følgende fem elementer fra undersøgelsen:

1. Kommunalpolitisk fokus forbedrer retssikkerheden

Undersøgelsen fremhæver, at der er et politisk og ledelsesmæssigt fokus på borgerens retssikkerhed i kommunerne. Dette bliver belyst gennem kommunernes brug af juridisk sparring, borgerrådgivere og ledelsestilsyn.

Det rådgivende organ har noteret sig, at der generelt tilbydes en praksis for juridisk sparring i de adspurgte kommuner, men at denne praksis kan variere afhængigt af, om kommunerne har et centralt team af jurister eller fagspecifikke områdejurister. Samtidig bemærker det rådgivende organ, at flere borgerrådgivere fremhæver fordelene ved at have jurister eller faglige ledere tæt på sagsbehandlerne, da det juridiske perspektiv således i højere grad integreres i sagsbehandlingen.

Det rådgivende organ ser kommunernes juridiske sparring som en central del af arbejdet med borgerens retssikkerhed på det sociale område, da sparringen kan bidrage til, at der er tilstrækkelige juridiske kompetencer til at sikre den rette kvalitet i afgørelserne.

Det rådgivende organ noterer sig, at 78 ud af de 93 kommuner, der er repræsenteret i spørgeskemaundersøgelsen, har en borgerrådgiver. Borgerrådgiverne har flere væsentlige funktioner i forhold til at skabe øget retssikkerhed. Det er dog svært at vurdere det retssikkerhedsmæssige udbytte af borgerrådgiverfunktionen alene baseret på spørgeskemaundersøgelsen. Det rådgivende organ finder det i den forbindelse vigtigt at fremhæve, at forvaltningernes samarbejde med borgerrådgiveren varierer, ikke blot fra kommune til kommune, men også internt i forvaltningerne, og at kommunernes brug af borgerrådgivere er en relativt ny myndighedsfunktion.

2. Det er svært at vejlede borgeren på tværs af det sociale område

Kommunerne, som indgår i undersøgelsen, oplever udfordringer med at vejlede borgeren på tværs af det sociale område. Undersøgelsen viser, at årsagen hertil kan være, at kommunens organisering gør det vanskeligt for borgeren at finde den rette indgang til at henvende sig. Dette understøttes af flere borgerrådgivere i undersøgelsen, som oplever, at kommunen ikke i tilstrækkelig grad formidler, hvilken indgang borgeren skal benytte.

Det rådgivende organ finder det derfor vigtigt at fremhæve, at uanset kommunernes interne organisering i den kommunale forvaltning, er det vigtigt at overholde pligten til at vejlede borgere og tilbyde en helhedsorienteret vejledning, så borgeren kan få den nødvendige hjælp og støtte rettidigt.

Det rådgivende organ finder det derfor også positivt, at flere kommuner i undersøgelsen rapporterer, at de har samlet indgangen til kommunen for at mindske risikoen for, at borgeren selv skal finde rundt mellem forskellige kommunale afdelinger.

3. Socialt udsatte borgere medvirker i mindre grad end borgere med handicap

Undersøgelsen fremhæver en diskrepans mellem handicap- og udsatteområdet med hensyn til borgerens deltagelse og medvirken i eget sagsforløb. Undersøgelsen viser, at denne problematik blandt andet skyldes forskelle i ressourcestyrken mellem de to målgrupper. Undersøgelsen fremhæver i den forbindelse, at pårørende inden for handicapområdet i større grad udgør en ressource i sagsbehandlingen og er tilbøjelige til at kommentere på kommunens afgørelser og vurderinger.

Det rådgivende organ anerkender, at dette kan medføre betydelige forskelle i målgruppernes muligheder for at deltage i sagsforløbet, selvom begge målgrupper juridisk set har ret til at blive inddraget i deres egen sag.

I relation til dette bemærker det rådgivende organ, at undersøgelsen viser, at kommunerne allerede arbejder målrettet med tiltag for at imødegå inddragelsesproblematikken og styrke deres forpligtelse til at tilrettelægge sagsbehandlingen på en måde, der giver borgeren mulighed for at deltage og blive inddraget. I undersøgelsen nævnes eksempler som værktøjet 'tidslinjen', der visuelt repræsenterer trinnene i sagsforløbet for borgeren, samt en opsøgende borgerrådgivning, hvor borgerrådgiveren besøger borgeren på deres lokale værested.

4. Forskel i oplevelsen af partshøring mellem borger og kommune

I undersøgelsen tilkendegiver borgerrådgivere og kommuner, at der kan være en uoverensstemmelse i oplevelsen af partshøringen mellem borger og kommune. Særligt partshøringens form kan skabe uklarhed mellem borger og kommune, da det ikke altid er tydeligt for borgeren, hvornår kommunen foretager partshøringen.

Selvom lovgivningen ikke fastsætter specifikke krav til kommunernes partshøring af borgeren, finder det rådgivende organ det væsentligt at understrege kommunernes pligt til at tydeliggøre partshøringen for borgeren, så borgeren har de bedst mulige betingelser for at bidrage til oplysningsgrundlaget i egen sag.

5. Mangler i afgørelser om aktindsigt udfordrer retssikkerheden

Undersøgelsen påpeger, at der kan være udfordringer med kommunernes praksis vedrørende håndtering af anmodninger om aktindsigt. Der er eksempler på, at aktindsigtsanmodningen ikke behandles formelt, hvilket resulterer i, at kommunen ikke træffer en afgørelse. Desuden bemærker flere borgerrådgivere i undersøgelsen, at kommunerne ikke altid giver en begrundelse for undtagelse af oplysninger i forbindelse med borgeres aktindsigtsanmodninger, da dette kan være en udfordrende vurdering.

Det rådgivende organ bemærker, at mangler i afgørelser om aktindsigt kan udgøre et problem for retssikkerheden, da borgerne således ikke bliver vejledt om muligheden for at klage. Med hensyn til kommunernes manglende begrundelse for undtagelse af oplysninger bemærker det rådgivende organ, at det kan være uklart for borgeren, hvilket retsgrundlag kommunen anvender til at undtage dokumenter eller oplysninger fra aktindsigten.

Det rådgivende organs afsluttende bemærkninger til undersøgelsen:

Det rådgivende organ er samlet set tilfredse med, at undersøgelsen retter opmærksomhed på kommunernes arbejde med retssikkerheden på det sociale område og tegner et helhedsorienteret billede af kommunernes erfaringer og udfordringer, så der er grundlag for refleksion og fremadrettede løsninger. Det rådgivende organ bemærker, at der er behov for et vedvarende fokus på at styrke borgerens retssikkerhed på det sociale område.